

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת וירא

לרצות - אמת אצחה!

גיליון מס' 71

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/וירא זריזות – מפתח להצלחה!

בביתו של מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל התגלו המלצות רבות שכתב במשך שנים לאישים שונים, והיה הדבר לפלא מדוע נותרו המכתבים בביתו ולא ניתנו לייעדם, כששאלוהו לדבר השיב בפשטות אופיינית, שסיפרו תדיר על רבי יוסף יוזל הורביץ הסבא מנובהרדזק, שכאשר הגיע לעיר אדם גדול ונתעורר ספק אם ללכת לקבל את פניו או לאו, נהג רבי יוזל קודם כל ללבוש את מעיל הפרווה, ולצאת מן הבית אפילו ביום מושלג וקר ולהגיע עד אותו מקום, ושב להחליט אם לקבל את פני אותו נכבד. הדבר נבע מכך, שאם היה שוקל את הדבר בביתו, היה מצטרף צד חזק למערכת השיקולים אודות הקושי והעצלות לצאת ביום זה במצבו, ולכן החליט תחילה לצאת לאותו מקום, שמערכת השיקולים תהיה נקיה מכל עצלות. אף אני – סיים רבי איסר זלמן – החלטתי ללכת בעקבותיו, וכשמבקשים ממני לכתוב המלצה לדבר מה, תחילה אני כותב את ההמלצה, בכדי שלא תכנס למערכת השיקולים שלי העצלות שלא לכתובו לטרוח בדבר, ולאחר שאני כותב ואני נקי מעצלות זו, אני שוקל אם ראוי לתת את ההמלצה או לאו.

*

אחד הכוחות החזקים הפועלים באדם ומשפיעים על סדר יומו, הוא כוח העצלות. אין אדם שלא נגוע במידה זו, וכולנו מתמודדים עמה. עשרות פעמים במהלך היום אומרים אנו לעצמינו "עוד רגע", "עוד רבע שעה", "כשאסיים", "מחר", "אחרי הלימודים" וכדומה, למרות

שהדחייה אינה מוצדקת. עלינו לדעת, שזריזות היא אָם כל
ההצלחות, ועצלות היא אָם כל הכישלונות.
הרמח"ל (מסילת ישרים פרק ז) כותב משפט מאוד "חד" בנוגע לעצלות:
"חלקי הזריזות שניים: אחד קודם התחלת המעשה ואחד אחרי כן.
קודם התחלת המעשה הוא – שלא יחמיץ האדם את המצווה. אלא
בהגיע זמנה, או בהזדמנה לפניו, או בעלותה במחשבתו – ימהר
יחיש מעשהו לאחוז בה ולעשות אותה, ולא יניח זמן לזמן שיתרבה
ביתיים. כי אין סכנה כסכנתו, אשר הנה כל רגע שמתחדש יוכל
להתחדש איזה עיכוב למעשה הטוב... אך הזריזות אחר התחלת
המעשה הוא, שכיון שאחז במצווה, ימהר להשלים אותה, ולא להקל
מעליו כמי שמתאוה להשליך מעליו משאו".

על סכנת השהייה כותב הרמח"ל: "כי אין סכנה כסכנתו".
אלו מילים חריפות מאוד, המעידות על הזהירות הרבה הנדרשת
מהאדם מפני דחייה של קיום מעשה טוב, מפני איבוד הזדמנויות.
פרשת "וירא" פותחת בתיאור הכנסת האורחים המדהימה של
אברהם אבינו, אשר נעשתה מתוך מסירות נפש. ישנו מוטיב מרכזי
בכל המעשה המופלא, והוא – המהירות והזריזות.
השורש מ.ה.ר חוזר על עצמו שוב ושוב בפרשה זו: "וימהר אברהם
האווהלה אל שרה ויאמר, מהרי שלוש סאים קמח סולת לושי ועשי
עוגות. ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער
וימהר לעשות אותו".

אברהם אבינו ממהר, אברהם אבינו רץ, אברהם אבינו לא מאבד
הזדמנויות. המילה "רוץ" היא מלשון "רצון". אדם רץ אל דבר שהוא
אוהב. אברהם אבינו אהב את החסד, ולכן הוא רץ אליו.

*

מידת הזריזות טבועה בנו!

כתב בעל התניא זיע"א: זריזותו של אברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם, כי העקדה עצמה אינה נחשבת כל – כך לניסיון גדול, לערך מעלת אברהם אבינו, שהרי ה' דיבר בו וציווהו לעקוד את בנו. אלא שאברהם אבינו עשה זאת בזריזות נפלאה, להראות שמחתו וחפצו למלא רצון קונו ולעשות נחת – רוח ליוצרו. וכך הסביר הבעל שם טוב זיע"א את הפסוק: "ויקח את שני נעריו איתו". "שני נעריו" רמז לשנות נעוריו. כשהלך אברהם אבינו לעקדה, לניסיון הקשה, לקח עמו את הזריזות, הלהט וההתלהבות של ימי הנעורים.

*

מהי זריזות?

אמר רבי ישראל ליפקין מסלנט 'אבי תנועת המוסר':
"מידת הזריזות היא, לעשות מה שהוחלט בשקידה וברגש"...

*

התלהבות מולידה זריזות...

טבע האדם הוא, שתנועה חיצונית מהירה וזריזה, פועלת בשני כיוונים – כלפי פנים וכלפי חוץ. כלומר, כשאדם רץ לעשות משהו, סימן שהוא אוהב את הדבר שאליה הוא רץ, ומצד שני – כשאדם רץ ללא רצון, למרות שבפנימיותו הוא עצל, עצם התנועה המהירה מעוררת גם את החשק הפנימי (הדבר נכון ביחס לתחומים רבים. לדוגמא: כאשר אדם כועס, אם הוא יחיך, החיך החיצוני ישפיע על כעסו). הרב וולבה בספרו "עלי שור" (חלק ב שער שני, פרק שנים עשר – זריזות) כותב דבר מעניין: כולנו מכירים את התופעה, שכאשר מתחשק לאדם משהו, מבלי לחשוב ומבלי להתמהמה, כבר הוא רץ להשיגו. הרגליים כאילו רצות מעצמן. זהו כוח התאוה. כשהתאוה שולטת באדם, האברים מעצמם מתרוצצים למקום השגתה. הגוף נתפס בדבר

תאווה ופועל באופן עצמאי מבלי לחכות למחשבה והחלטה של האדם. האם ניתן להגיע למצב כזה גם בצד הטוב? האם החשק לדבר שבקדושה יכול להתגבר כל כך על האדם, עד שאבריו אינם מחכים לצד השכל אלא פועלים מעצמם?

דוד המלך אומר: "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" (תהלים קי"ט). מסביר המדרש: "בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, והיו רגליי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות" (ויקרא רבה פרק ל"ה). חשקו של דוד ללימוד תורה היה כה גדול, עד שרגליו הוליכו אותו באופן טבעי לבית המדרש, למרות שבשכלו הוא תכנן ללכת למקום אחר.

לצערנו אנו מכירים את התופעה הזו בכיוון ההפוך – בשכלנו אנו לא רוצים לעבור עברה, אולם הגוף לא שומע לקולו של השכל. עלינו להגביר את החשק והאהבה למצוות ומעשים טובים, ולהגיע למצב בו נרוץ אל המצוות. רבי חיים ויטאל בספרו "שערי קדושה" מביא, שהשורש של מידת העצלות היא מידת העצבות. ממילא, ראשית ההתגברות על הטבע החומרי הגס ועל העצלות, הוא עקירת העצבות מן הלב. כשאדם משליט את כוח נשמתו על גופו, הרי הוא שמח וטוב לב, ושמחה זו מגרשת את הכוחות ה"אפלים" של הגוף, ובראשם את העצלות. (הרב משה שינפלד שליט"א)

*

ראיתי דבר נפלא שכותב ה"בן איש חי" זיע"א. כתוב בפסוק: 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו', ואמרו חז"ל: נרמזו כאן שני דברים בעשיית צרכי שבת ביום השישי, האחד הוא שיעשה צרכי שבת בשמחה, שדרשו שאין 'והיה' אלא לשון שמחה, השני שצריכים לעשותו בזריזות להשכים בבוקר ולהכין צרכי שבת שנאמר 'והיה ביום השישי והכינו', ואין 'והיה' אלא מיד שנאמר 'והיה כי קם הפלישתי'. (ספרי דברים יא, כט).

אומר ה"בן איש חי": והמתבאר שלכל דבר יש שורש ויסוד ומקור, והנה המקור והשורש של הזריזות היא מידת השמחה, שיהיה לאדם בתורה ובמצוות, כי כן מחייב הטבע של הנבראים, שכל דבר שהאדם שמח בו עושהו בזריזות, ואם אינו שמח, וכל שכן אם יהיה עצב בו יעשנו בעצלות מחמת הכרח, נמצא אם כן שמידת השמחה היא האם של מדת הזריזות, והיא לידתה, לכן הם אחודים וקשורים זה בזה, ושניהם כאחד טובים. ובזה מובנים שני מאמרי חז"ל שדרשו בתיבת 'והיה' מהם אמרו שאין 'והיה' אלא לשון שמחה, ואין 'והיה' אלא מיד שהיא הזריזות, כי באמת האחד תלוי ברעהו, ולכך שניהם נשמעים בתיבת 'והיה', שעל ידי שניהם יהיה יחוד שם הוי"ה ב"ה שהוא אותיות 'והיה'. וכפי שחודים בחיינו הגשמיים שלעתים, שניה אחת עלולה לשנות את חיי האדם, כך יש לידע שבעולם האצילות, ככל שהאדם יתגבר וינצל כל רגע להזדרז בהתעלות להידבק בקונו, כך יגדל ויתעלה במעלותיו כל הימים.

*

זריזות מולידה התלהבות...

יסוד נוסף מלמד אותנו ה"מסילת ישרים":
"שכמו שהזריזות הוא תולדת ההתלהטות הפנימי, כן מן הזריזות יולד התלהטות", כי מי שפועל במצווה בזריזות ובמהירות גורם שתבער בו תנועתו הפנימית, והחשק למצווה יגבר בו, אך אם הוא מתנהג בכבדות "תנועת רוחו תשקע ותכבה". כך שהדבר היותר נרצה בעבודת ה' "הוא חפץ הלב ותשוקת הנשמה", כמו שדוד המלך מתבטא בתהילים "כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלוקים", "צמאה לך נפשי" וכו'. ונותן ה"מסילת ישרים" עצה למי שאינו במצב כזה של תשוקה פנימית לזה, "שיזדרז ברצונו כדי שימשך מזה שתיוולד בו החמדה בטבע כי התנועה החיצונית מעוררת הפנימית". ובוודאי שמה שביד האדם זו התנועה

החיצונית ואם ישתמש בה ויעשה מעשיו בזריזות, תיוולד בו השמחה וההתלהטות הפנימית לעבודת יוצרו.
וכידוע: "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות!"
וכך כתב אחד מגדולי ישראל: "רק כשיתענג האדם וישמח במעשה הטוב והישר – אז יהיה חרוץ לעשותם בתכלית שלמותם". כלומר ששלמות המצווה תופיע רק מתוך הזריזות במצווה שמבטא את ההתלהטות הפנימית שבאדם.

*

הזריזות – תכשיט למצוות...

המקום הנכבד שתופסת מידת הזריזות במקרא ובדברי חז"ל, מלמד כי מידה זו היא בנין אב למידות טובות רבות. ומלבד זאת היא מהווה גם מפתח לבניין אישיותו של האדם השלם. ואכן, כך כתב ה"ארחות צדיקים": "מידת הזריזות היא תכשיט לכל המידות".

*

מקור הקושי – עצלות...

מקור הקושי בדרך אל העלייה הרוחנית, במיוחד בעבודת האדם היא – מידת העצלות. העצלות מביאה על האדם את העצב, וגם את הייאוש והדכדוך, ואז קשה לאדם להתגבר על תעתועי יצרו. רבים מהמידות הקלוקלות שנתקל בהן האדם בסדר יומו, מקורן בעצלות, אם יידע האדם ללכת בזריזות לכל דבר ועניין, הספקו יהיה רב יותר, והסיפוק יקדם את עלייתו הרוחנית. ולא רק את עלייתו הרוחנית... בכוח הזריזות אדם יכול להגיע להישגים משמעותיים, לנצל את זמנו עד תום, את יכולותיו וכישוריו. היצר רוצה לעמעם את הנר הדולק בנו, כדי שנתייאש מעצמנו ומחינו, לא נשקיע, לא נתקדם וכן נחיה את חיינו בעצלתיים, ללא התקדמות ועליה, אלא בירידה מתמדת עד שאול החיים... עצלות היא הסוד של היצר להוריד אותך מטה, אל תתן לו את התענוג הזה, מנע מעצמך את הנפילה הזו...

*

סיפר הגה"צ רבי אשר פריינד זצ"ל: פעם אחת עסקתי עם בחור שנשבר ברוחו ל"ע והוצרך להיכנס למוסד מיוחד. דיברתי אתו רבות, עד שהבאתי אותו למצב של צלילות הדעת, ואז היה שפוי בדעתו. ואז אמרתי לו: אתה רואה שיש לך צלילות הדעת, ואתה נורמלי, וחי, ולא לחוץ לך כלום. עוד לא היה לך כזה 'געשמאק' בחיים... אם כן, בוא איתי לשבועיים ימים, ותראה שאתה יוצא מכאן בריא ושלם, וכמו שעכשיו אתה מרגיש טוב, כך תרגיש כל החיים, ותתחתן ויהיה לך טוב. אבל אז אמר הבחור: אני לא רוצה לעזוב את המקום הזה! שאלתי אותו, סיפר ר' אשר, מדוע? הרי אתה רואה שאתה בחוץ ובריא, למה אתה צריך לבלות את החיים שלך במקום השחור הזה? ואז הסביר הבחור: אתה הרי רוצה לקחת לי את העצבות שאני נמצא בה, ובזכותה אני יושב כל היום בחיבוק ידיים. אתה רוצה לקחת ממני את הסיפוק שיש לי מהעצלות, לשבת על הספה כל היום. אתה רוצה לקחת ממני את הסיפוק שאני המסכן וכולם מרחמים עליי. את כל זה אתה רוצה לקחת ממני! כדאי לי כל הייסורים שיש לי, העיקר להישאר כאן. סיים רבי אשר ואמר: "הבחור הזה אמר את האמת, אבל אנחנו מתביישים להגיד זאת ברבים"...

*

הזריז - מתגבר על מכשולים!

למעשה, הזריזות מתבטאת לא רק במהירות הביצוע, אלא גם בהתגברות על קשיים ובהחלטה נחושה לבצע את המשימה ויהי מה. גם את זה לימד אותנו אברהם אבינו - כתוצאה מזריזותו לקיים את מצוות הבורא, הוא התגבר על כל המכשולים שניצבו בדרכו. ממנו ירשנו תכונה בסיסית זו, המהווה ראש ופינה לכל עבודת הבורא.

*

- חשיבות הזריזות בחינוך -

על מלמד לטפח ולפתח מידת הזריזות.

זריזות אינה מהירות בלבד, אלא הערכה נכונה של ריבוי המשימות שלפניו. הוא יודע שחשוב ללמד, וחשוב גם לחייך. הוא יודע שחשוב להתעניין אצל התלמיד על אחיו החולה רח"ל, וחשוב לעודד ילד שמתאמץ בלימודיו. חשוב לשמוח עם פלוני שחגג אמש אירוסי אחיו, וחשוב לקבל בברכה את אלמוני השב מימי מחלה. חשוב להיות בקשר עם המורה שמלמד אחה"צ, וחשוב לבדוק ממבחנים ולהחזירם בהקדם. חשוב לתמוך במתקשה, וחשוב לתכנן פעילויות ואירועים לכיתה. מתוך שהוא מעריך נכונה חשיבות כל משימותיו הרבות, וברור לו שאת כל אלה, מחובתו להספיק, הוא נעשה זריז ויעיל, והכל יבוא על מקומו, ובשלום. כולנו מספיקים גם לנשום וגם לשתות, כי הללו חובה... כך יש עוד חובות... זריזות משלבת הערכה, תכנון וביצוע יעיל.

על הפסוק: "כי שפתי הן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבא-ות הוא", דורש ר' יוחנן (מ"ק י"ז): אם דומה הרב למלאך ה' – יבקשו תורה מפיו, ואם לאו – אל יבקשו תורה מפיו. וצריך להבין: היכן נמצא כאלה מלמדים? האם נדרשים כולנו ללמוד רק אצל גדולי ישראל, המועטים, ששתל ה' בחמלתו בכל דור ודור? ושמעתי על פי הרמח"ל שכתב בביאור מידת הזריזות: 'המלאכים נשתבחו במדה הטובה הזאת, שנאמר: "מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו". והנה אדם הוא אדם ולא מלאך, על כן אי אפשר לו שיגיע לגבורתו של המלאך. אך ודאי שכל מה שיוכל להתקרב במדרגתו אליו, ראוי שיתקרב' עכ"ל.

ידמה הרב למלאך...

כאמור, אין 'זריזות' מהירות בלבד. ה'אורחות צדיקים' מעיר כי הממהר בריצתו וברכיבתו קרוב ליפול ולהיכשל. ומה היא הזריזות? וביאר (שער ט"ו) 'שיהא נעור בליבו ויקץ במחשבתו, ויקלו איבריו למלאכתו...!'

עבודה מתוכננת, חשיבה על כל פרט, הכנה מבעוד מועד, ניהול תקין של הזמן, הללו הם מיסודות הזריזות, ואף מיסודות החינוך.

(הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ שליט"א)

*

אל תפספס את ההזדמנות!

תיאור מרגש ונפעם סיפר הגאון רבי שמעון שוואב, שבהיותו בחור צעיר ביקר אצל בעל החפץ חיים זיע"א, ובעמדו לפניו שאלו החפץ חיים האם הוא כהן או ישראל, השיב לו רבי שמעון – ישראל. אמר לו החפץ חיים – אני כהן. חזר בעל החפץ חיים ושאלו: 'היודע אתה מה הנפקא מינה בזה שאני כהן ואתה ישראל?'

ומיד השיב בעצמו: 'לכשיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו, יעלו כולם לירושלים, וכל אחד מישראל יחפוץ להכנס לעזרה ולהקריב קרבנות, ולעבוד את עבודות בית המקדש, כולנו נרוץ אל שערי בית המקדש, וכשנגיע עד השער יעמדו שם שוערים ויבדקו את כל הרוצים להכנס, ואז יפרידו בין שנינו, לי יתנו להכנס פנימה, ואילו אתה תדרש להישאר בחוץ, קנאת הנשארם בחוץ תהיה גדולה עד מאוד, שהנה הכהנים יזכו לדבר הנכסף לעבוד את עבודת הקודש, ולישראלים לא תינתן רשות לעבודה.'

המשיך החפץ חיים ושאל: 'היודע אתה מהו הגורם למצב זה? הבה ואספר לך: לפני כשלושת אלפי שנה עמד משה במדבר וקרא 'מי לה' אליי', אבות אבותיי נזדרזו לשמע הקריאה והתייצבו לפני משה רבינו, אבות אבותיך לא נענו לקריאה זו, וכשכר על היענותם לקריאה זכו אבותיי במעלת הכהונה.

סיים החפץ חיים את דבריו באומרו: 'לשם מה אני מספר לך את כל זה? כל איש מישראל יש לו רגעים בימי חייו שבהם הוא שומע קול פנימי המכריז ואומר לו 'מי לה' אלי', כאשר תשמע קריאה זו ביום מן הימים מהדהדת בלבך פנימה, חושה אל תעמוד, אל תחזור על השגיאה של אבותיך אשר הפסידו לנצח דבר נפלא שיכלו להשיגו בקלות, אילו נענו לקריאה היו זוכים אף הם לשרת את בוראם במשכנו הנצחי בבית המקדש, אלא רוץ מיד לקול הקריאה לבל תחמיץ את ההזדמנות'...

שבת שלום!

העלון מוקדש
להצלחת התורם וכל משפחתו
ברוחניות ובגשמיות

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com